

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2025. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.6.31>

УДК 330.342.146:351.778:711.4:005.21(477)

В. Ф. Проскура,

д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту, управління економічними процесами та туризму, Мукачівський державний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5494-0039>

С. Ф. Черничко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту, підприємництва та торгівлі, Ужгородський торговельно-економічний інститут ДКТЕУ

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-1068-8136>

Д. Є. Верецький,

аспірант, Мукачівський державний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-9384-605X>

О. М. Стинич,

аспірант, Мукачівський державний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-5277-2622>

РЕНОВАЦІЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

V. Proskura,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Management, Economic Processes and Tourism, Mukachevo State University

S. Chernychko,

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management, Entrepreneurship and Trade,*

*Uzhhorod Institute of Trade and Economics
of the State University of Trade and Economics*

D. Veretsky,

Postgraduate Student, Mukachevo State University

O. Stynych,

Postgraduate Student, Mukachevo State University

RENOVATION OF TRADE INFRASTRUCTURE AS A FACTOR OF REGIONAL ECONOMIC SECURITY IN THE CONTEXT OF POST-WAR RECOVERY

У статті досліджено реновацію торговельної інфраструктури як стратегічний інструмент забезпечення економічної безпеки регіонів України в умовах поствоєнного відновлення. Основним науковим завданням дослідження визначено формування теоретико-методологічного підходу до реновації торговельної інфраструктури як стратегічного інструменту забезпечення економічної безпеки регіону в умовах поствоєнного відновлення. Узагальнено сучасні теоретичні підходи до реновації інфраструктури (функціональний, просторово-планувальний, інституційний, стратегічний) та проаналізовано їхню релевантність до сектора торгівлі. Наведено типологію видів реновації за низкою критеріїв. Розкрито вплив реноваційних процесів на ключові параметри економічної безпеки регіонів, зокрема підприємництво, інвестиційну привабливість, фіскальну стійкість та

зайнятість. Висновки спрямовані на обґрунтування необхідності інтегрованого підходу до відновлення торговельної інфраструктури на основі стратегічного планування та міжсекторальної взаємодії.

The article explores the renovation of trade infrastructure as a strategic tool for ensuring regional economic security in Ukraine within the context of post-war recovery. The relevance of the study is substantiated by the large-scale destruction of commercial facilities and logistical systems, which has significantly affected the functioning of local economies and the integrity of regional markets. The authors provide a comprehensive overview of theoretical approaches to infrastructure renovation, including functional, spatial-planning, institutional, and strategic frameworks, with specific emphasis on their applicability to the trade sector under post-conflict conditions. The research highlights the importance of viewing trade infrastructure not merely as a technical or architectural component but as an adaptive and economically significant system that supports consumption, entrepreneurship, tax generation, and social cohesion. A typology of renovation types is proposed, classified by scope of intervention, functional objectives, level of governance, technological innovation, and social impact. Special attention is given to the role of public-private partnerships and local authorities in initiating effective renovation models. The findings indicate that trade infrastructure renovation must be incorporated into broader spatial and economic recovery strategies to strengthen regional resilience, improve accessibility to goods and services, and support sustainable development. The paper argues for a coordinated, interdisciplinary approach combining elements of regional economics, strategic planning, and infrastructure management, which is critical for enhancing Ukraine's economic stability and long-term recovery. It has been concluded that post-war recovery requires the integration of all approaches, with an emphasis on: flexible spatial reconfiguration of trade infrastructure facilities; strategic support for critically important trade infrastructure; and the mobilization of institutional capital (including municipalities, donors, and private operators).

Ключові слова: економічна безпека, реновація інфраструктури, торговельна інфраструктура, поствоєнне відновлення.

Keywords: economic security, infrastructure renovation, trade infrastructure, post-war recovery.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Повномасштабне воєнне вторгнення в Україну спричинило глибокі трансформації в економічному, соціальному та інфраструктурному середовищі держави. Однією з критично важливих сфер, що зазнала значних втрат, є торговельна інфраструктура, яка виконує функцію забезпечення економічної мобільності, споживчої активності та фінансової стабільності регіонів. Масштабне руйнування об'єктів торговельного призначення, логістичних ланцюгів і міських комунікацій створює загрози не лише для регіональної економіки, але й для національної економічної безпеки в цілому.

У контексті поствоєнного відновлення ключового значення набуває проблема реновації – не як суто технічного процесу реконструкції об'єктів, а як стратегічного інструменту формування стійкої, адаптивної, безпечної та економічно ефективної інфраструктури. Однак наразі відсутня цілісна науково-методологічна база для оцінки та планування реноваційних процесів у секторальному розрізі, зокрема щодо торговельної інфраструктури як важливої складової просторового розвитку.

Актуальність дослідження зумовлена потребою у формуванні підходів до відновлення й модернізації торговельної інфраструктури як елементу економічної безпеки регіонів, здатного забезпечити стабільність місцевих ринків, підтримати підприємництво, посилити інтеграцію до логістичних мереж і сприяти соціальній згуртованості населення. Розв'язання цієї проблеми потребує міждисциплінарного наукового підходу, який поєднує

інструменти регіональної економіки, стратегічного планування та просторового управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика реновації інфраструктури в контексті економічної безпеки регіонів після військових конфліктів активно досліджується як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Основні аспекти цих досліджень охоплюють стратегічне планування відновлення, залучення інвестицій, роль місцевих громад та міжнародну підтримку.

Так, у звіті «Повоєнна Україна: планування успішного та безпечного відновлення» («Postwar Ukraine: Planning for a Successful and Secure Recovery») [1] аналізується масштаб руйнувань інфраструктури в Україні та пропонуються стратегічні підходи до її відновлення. Особливу увагу приділено необхідності інтеграції уроків попередніх катастрофічних подій для ефективного планування реконструкції. У доповіді «Відбудова України під час війни: шлях до добробуту починається вже сьогодні» («Reconstructing Ukraine at war: The journey to prosperity starts now») [2] підкреслюється, що відновлення економіки України має розпочатися ще до завершення війни. Автори наголошують на важливості інвестицій у критичну інфраструктуру, зокрема торговельну, для забезпечення стійкого економічного зростання.

У 2024 році, Центр європейських політичних досліджень (CEPS) опублікував документ «*Explaining Ukraine's Recovery and Reconstruction: What, How and When?*» («Пояснення процесу відновлення та реконструкції України: що, як і коли») [3], присвячений механізмам післявоєнного відновлення України. У звіті розглядаються архітектура координації міжнародної допомоги, ролі ключових донорів (ЄС, Світовий банк, МВФ, США), а також інституційні та фінансові механізми, через які здійснюється підтримка процесу відбудови. Документ також акцентує на важливості локалізації відбудови, тобто наданні повноважень місцевим органам влади, розвитку систем прозорого управління та широкому залученню громадськості до планування.

Питання механізмів відновлення інфраструктурних об'єктів в Україні, зокрема торговельної інфраструктури, широко піднімається і в українських літературних джерелах. Так, Титаренко О. А. у статті «Зміст регулювання економічної безпеки України на сучасному етапі її розвитку» [4] робить наголос на інституційному регулюванні економічної безпеки, стратегіях адаптації та ролі держави у відновлювальній політиці що є надзвичайно релевантним для аналітичної рамки відновлення торговельної інфраструктури та слугує концептуальною основою для розробки стратегічних підходів до її реновації як складової економічної безпеки регіонів.

Клопов І., Оренич Ю. у статті «The model of economic recovery of Ukraine in the post-war period: the strategy of the economic miracle» [5] аналізують можливості економічного відновлення України після війни з акцентом на інвестиції в інфраструктуру, залучення іноземного капіталу та створення інноваційної інфраструктури в старопромислових регіонах. Авторами сформульовано концептуальні засади моделі повоєнного економічного відновлення України з орієнтацією на стратегію «економічного дива», подібну до післявоєнного досвіду країн Західної Європи та Азії.

Кочеров В. та ін. у статті «Mechanisms of Post-War Economic Recovery in Ukraine» [6] розглядаються фінансові та економічні інструменти, які можуть бути використані для підтримки економічного відновлення України після війни. Автори аналізують міжнародний досвід та пропонують методологію оцінки ефективності економічних систем у поствоєнний період. На думку авторів відновлення економічного простору через інфраструктурні проекти (включно з логістикою і торгівлею) визначається як ключовий інструмент мобілізації ресурсів та перезапуску регіональних економік.

Постановка завдання. Ураховуючи викладене, головним науковим завданням даного дослідження є розробка теоретико-методологічного підходу до реновації торговельної інфраструктури як стратегічного інструменту забезпечення економічної безпеки регіону в умовах поствоєнного

відновлення. Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі взаємопов'язані завдання: охарактеризувати сучасний стан торговельної інфраструктури України в контексті воєнних руйнувань та просторових деформацій регіонального розвитку; узагальнити теоретичні підходи до реновації інфраструктури та визначити їхню релевантність до сектора торгівлі в умовах постконфліктної трансформації економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну призвело до значного руйнування інфраструктури в багатьох регіонах, що суттєво вплинуло на функціонування внутрішнього ринку, торгівлі та логістичних систем.

Торговельна інфраструктура – як сукупність матеріально-технічних, інституційних та організаційних елементів, що забезпечують здійснення обігу товарів та послуг – постала однією з найбільш уражених галузей у прифронтових і деокупованих регіонах.

За даними інформаційних та аналітичних джерел, станом на початок 2025 року стан торговельної інфраструктури України характеризується наступними даними (табл. 1):

**Таблиця 1. Стан торговельної інфраструктури України
(станом на 2024 рік)**

Показник	Кількість / Оцінка
Об'єкти роздрібної торгівлі [7]	40 277 об'єктів, з них пошкоджено або зруйновано на суму \$2,57 млрд
Торговельні центри (ТРЦ) [8]	9 зруйновано, 23 пошкоджено; загальні збитки \$380,6 млн
Складські приміщення [9]	Знищено або пошкоджено 382 тис. м ² ; найбільші втрати на Київщині
Підприємства торгівлі [7]	Пошкоджено або зруйновано активів щонайменше 426 великих та середніх підприємств; загальні прямі збитки \$13,1 млрд
Логістична інфраструктура [9]	Пошкоджено 22% складських приміщень; загальні прямі збитки логістичної інфраструктури та виробничої логістики майже \$50 млрд
Загальні потреби на відновлення торгівлі та промисловості [10]	Понад \$64 млрд

Джерело: сформовано авторами на основі [7-10]

Попри складні умови, торговельний сектор демонструє ознаки адаптації: відновлення об'єктів малого та середнього бізнесу за рахунок приватних ініціатив; розвиток онлайн-торгівлі та логістики «останньої милі»; зростання значення модульних та мобільних торговельних форматів.

Водночас відсутність цілісної стратегії реновації торговельної інфраструктури, фрагментованість фінансування та обмежена участь держави у координації цих процесів створюють загрозу довготривалого функціонального спустошення економічного простору в низці регіонів.

Реновація інфраструктури як об'єкт наукового дослідження формується на перетині декількох дисциплін – економіки просторового розвитку, урбаністики, державного управління, регіоналістики та безпекознавства. Сучасні теоретичні підходи до реновації інфраструктури умовно поділяються на функціональні, структурно-планувальні, інституційні та стратегічні (рис. 1).

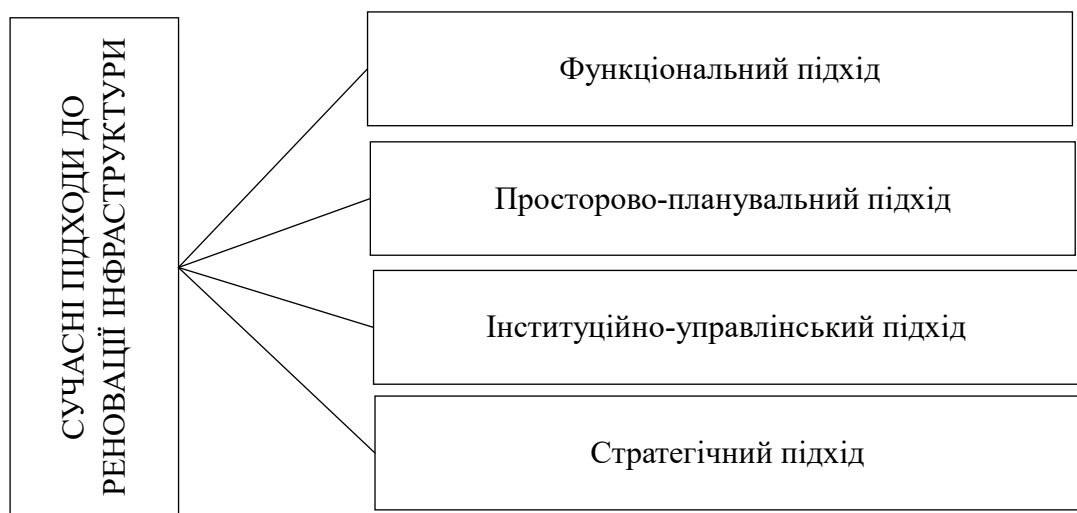

Рис. 1. Сучасні теоретичні підходи до реновації інфраструктури

Джерело: сформовано авторами

1. Функціональний підхід спрямований на відновлення або трансформацію інфраструктури для підтримки основних економічних процесів. У секторі торгівлі це передбачає: відновлення базових торговельних функцій (розподіл, реалізація, обслуговування); забезпечення доступності товарів та послуг; збереження логістичної безперервності.

2. Просторово-планувальний підхід розглядає реновацію як інструмент оптимізації просторової структури міст і регіонів. У контексті торгівлі – це: відновлення транспортно-торговельних вузлів; інтеграція об'єктів у нові схеми мобільності населення; перенесення або переосмислення торговельних зон у зв'язку з демографічними змінами.

3. Інституційно-управлінський підхід акцентує на ролі державних і недержавних інститутів у плануванні, фінансуванні та реалізації реноваційних програм. Для торговельної інфраструктури це: механізми державно-приватного партнерства; муніципальні програми відновлення ТРЦ, ринків; пільгове кредитування МСП на реконструкцію торговельних площ.

4. Стратегічний підхід передбачає включення реновації до довгострокових стратегій економічного розвитку, відновлення та безпеки. Зокрема: реновація як частина планів відновлення регіонів (Recovery and Development Plans); включення в плани просторового розвитку громад; підтримка об'єктів з високим мультиплікативним ефектом (оптові бази, логістичні хаби).

Реновація торговельної інфраструктури – це система організаційно-економічних, техніко-архітектурних та управлінських заходів, спрямованих на відновлення, модернізацію та функціональне переосмислення об'єктів торговельного призначення з метою забезпечення їх відповідності сучасним стандартам ефективності, безпеки та сталого розвитку в умовах посткризового або поствоєнного середовища.

Таблиця 2. Класифікація видів реновації торговельної інфраструктури

Критерій	Види реновації
За обсягом втручання	Повна реновація (демонтаж з новим проєктуванням) Часткова модернізація
За функціональною метою	Відновлення первинної функції Перепрофілювання (mixed-use, соціальна торгівля)
За рівнем управління	Місцева ініціатива (муніципальна) Державна програма Публічно-приватне партнерство
За технологічним підходом	Енергоефективна модернізація Цифрова реновація (впровадження smart-рішень)
За соціальним ефектом	Залучення МСП Соціально-інтегративна реновація (громадські простори)

Джерело: сформовано авторами

Висновки. Післявоєнне відновлення потребує поєднання усіх підходів з акцентом на: гнучке просторове перепланування об’єктів; стратегічну підтримку критично важливої інфраструктури торгівлі; залучення інституційного капіталу (муніципалітети, донори, приватні оператори).

Узагальнення підходів дозволяє розглядати реновацію торговельної інфраструктури не лише як відновлення, а як механізм адаптації до нових соціально-економічних умов, посилення економічної безпеки та підтримки підприємництва.

Література

1. Postwar Ukraine: Planning for a Successful and Secure Recovery. URL: <https://www.rand.org/pubs/articles/2024/postwar-ukraine-planning-for-a-successful-and-secure.html> (дата звернення: 07.06.2025).

2. Reconstructing Ukraine at War: The Journey to Prosperity Starts Now. Atlantic Council. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/reconstructing-ukraine-at-war-the-journey-to-prosperity-starts-now> (дата звернення: 07.06.2025).

3. Explaining Ukraine’s Recovery and Reconstruction: What, How and When? Brussels: CEPS, 2024. 8 с. URL: https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2024/06/Explainer-2024-05_Ukraine-reconstruction-1.pdf (дата звернення: 07.06.2025).

4. Титаренко О. А. Зміст регулювання економічної безпеки України на сучасному етапі її розвитку. *Economy and Society*. 2023. № 51. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/5707/5649> (дата звернення: 07.06.2025).

5. Клопов І., Оренич Ю. The model of economic recovery of Ukraine in the post-war period: the strategy of the economic miracle. *ResearchGate*. 2024. URL: <https://www.researchgate.net/publication/388879182> (дата звернення: 07.06.2025).

6. Кочеров М., Джигора О., Диха М., Лук'янова В., Полозова В. Mechanisms of Post-War Economic Recovery in Ukraine: The Role of the International Community. *Economic Affairs*. 2023. Vol. 68, No. 2. С. 1311-1321. URL: <https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv68n3z9.pdf> (дата звернення: 07.06.2025).

7. Kyiv School of Economics. Ukraine Damage and Needs Assessment Report as of January 1, 2024. KSE Institute. 48 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (дата звернення: 07.06.2025).

8. Втрати ТРЦ під час війни: десятки понівечених об'єктів та 90 днів простою. 2024. URL: <https://delo.ua/realty/vtrati-trc-pid-cas-viini-desyatki-ponivecenix-obiektiv-ta-90-dniv-prostoyu-440152/> (дата звернення: 07.06.2025).

9. Логістична складова повоєнного відновлення: підходи та пошук ресурсів. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3700927-logicna-skladova-povoennogo-vidnovlenna-pidhodi-ta-posuk-resursiv.html> (дата звернення: 07.06.2025).

10. 524 млрд доларів на відновлення та реконструкцію потребуватиме Україна у найближчі 10 років: оприлюднено нову оцінку RDNA4. 2025. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/984642e7-f971-4aa7-8cc0-03e8e4fcb10e?lang=uk-UA> (дата звернення: 07.06.2025).

References

1. Rand Corporation (2024), “Postwar Ukraine: Planning for a Successful and Secure Recovery”, available at: <https://www.rand.org/pubs/articles/2024/postwar-ukraine-planning-for-a-successful-and-secure.html> (Accessed 4 June 2025).
2. Atlantic Council (2023), “Reconstructing Ukraine at War: The Journey to Prosperity Starts Now”, available at: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/reconstructing-ukraine-at-war-the-journey-to-prosperity-starts-now> (Accessed 4 June 2025).
3. CEPS (2024), “Explaining Ukraine’s Recovery and Reconstruction: What, How and When?”, available at: https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2024/06/Explainer-2024-05_Ukraine-reconstruction-1.pdf (Accessed 4 June 2025).
4. Tytarenko, O.A. (2023), “The content of regulation of Ukraine’s economic security at the present stage of its development”, *Economy and Society*, Vol. 51, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/5707/5649> (Accessed 4 June 2025).
5. Klopov, I. and Orenych, Y. (2024), “The model of economic recovery of Ukraine in the post-war period: the strategy of the economic miracle”, *ResearchGate*, available at: <https://www.researchgate.net/publication/388879182> (Accessed 4 June 2025).
6. Kocherov, M. Dzhyhora, O. Dykha, M. Lukianova, V. and Polozova, V. (2023), “Mechanisms of Post-War Economic Recovery in Ukraine: The Role of the International Community”, *Economic Affairs*, Vol. 68, no. 2, pp. 1311-1321, available at: <https://ndpublisher.in/admin/issues/EAv68n3z9.pdf> (Accessed 4 June 2025).
7. Kyiv School of Economics (2024), “Ukraine Damage and Needs Assessment Report as of January 1, 2024”, KSE Institute, available at:

https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf
(Accessed 4 June 2025).

8. Delo.ua (2024), “Losses of shopping malls during the war: dozens of damaged facilities and 90 days of downtime”, available at: <https://delo.ua/realty/vtrati-trc-pid-cas-viini-desyatki-ponivecenix-objektiv-ta-90-dniv-prostoyu-440152/> (Accessed 4 June 2025).

9. Ukrinform (2023), “Logistics component of postwar recovery: approaches and resource search”, available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3700927-logisticna-skladova-povoennogo-vidnovlenna-pidhodi-ta-posuk-resursiv.html> (Accessed 4 June 2025).

10. Ministry of Economy of Ukraine (2025), “524 billion dollars needed for recovery and reconstruction in the next 10 years: New RDNA4 assessment published”, available at: <https://me.gov.ua/News/Detail/984642e7-f971-4aa7-8cc0-03e8e4fcb10e> (Accessed 4 June 2025).

Стаття надійшла до редакції 05.06.2025 р.